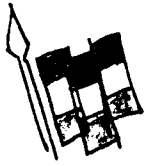

Rhif 1

"Y GWIR YN ERBYN Y BYD"

GWANWYN 1990

SEREN TAN GWMWL

FFANSIN CYMDEITHAS IOLO MORGANWG - CYMDEITHAS HANES ANNIBYNNOL

Y FANER ETO'N CHWIFIO!

66

GOLYGYDDOL.

99

HENFYCH, HAWDDAMOR A CHROESO I'R RHIFYN CYNTAF CACHBOETH YMA O 'SEREN TAN GWWL'-Y FFANSIN SY'N GWNEUD I'R GORFFENNOL FRATHU 'NOL, EIN BWRIAD YW CEISIO CYSYLLTU HANES A'R BYD CYFOES, HYNNY YW, I DDANGOS SUT MAE'R GORFFENNOL YN DYLANWADU AR Y PREFENNOL YN FFANSIN 'S.T.G.', MAE HANES YN CAEL ET CYFLEW FEL AREF PERYGLUS, FEL SYLWEDDOLODD GWRAIG NIKITA KRUSTCHEV, A OEDD YN CREDU Y DYLLID CADW HANESWYR YN SAFF O DAN GLO.

Falle bod lot ohonoch chi'n 'bored' gyda hanes yn yr ysgol, ond na hidiwch, mae 'S.T.G' a chapten Cymru wedi dod i'ch hachub chi. Mae mwy hanes nag arholiadau a ffeithiau. Pwysigrwydd hanes yw fod pobl yn gallu dadansoddi, a'i ddefnyddio mewn bywyd bob dydd. O enwau strydoedd i ganu emynau mewn tafarn, o'r faner sy'n chwifio ar ben adeilad y Cyngor Sir (wel, y rhan fwyaf ohonyn' nhw) i'r iaith ry'ch chi'n siarad, hanes yw pob dim. Byddwch yn ymwybodol o hynna!

Onibai eich bod chi'n ddall, ac hyd yn oed wedyn, fyddwch chi siwr o fod yn sylwi bod gogwydd go bendant i'r ffansin hwn. Da ni ddim yn ymddiheurio ond yn hytrach yn ymfalchio yn ein slant Gweriniaethol Gymreig. Ry'n ni'n onest am y peth. Dyw meddu ar farn arbennig ddim yn beth drwg, dim ond fod pobl yn ymwybodol o'r farn honno. Gobeithio creu ymateb, nid cynnig atebion yw bwriad 'S.T.G.'.

Fe wnaethon ni gynhyrchu'r ffansin yma gydag adnoddau pitw eu hunain, a thalu amdano fe gydag arian ein hunain sy'n lot rhy brin. Mae yna gamgymeriadau ynddo felly, mae hynny'n amlwg, ond da ni ddim yn athrawon nac yn haneswyr proffesiynol chwaith, Bois cyffredin gyda diddordeb mewn hanes ydyn ni. Mae pobl wedi creu ffansin pop a phyl-droed, ac ar noson oer yng ngaeaf 1990, fe benderfynom ni greu y ffansin hanesyddol gyntaf yn y byd, a hynny mewn Cymraeg, newspeak diwedd yr 20 fed ganrif. YN olaf, os y'ch chi'n anghytuno, neu'n cael eich hysbrydoli, cofiwch eiriau'r Proclaimers, "What's the point of having all the world's creation, if you won't create?" Meddyfiwch amdano fe.

Y Gwir yn Erbyn Y Byd,

Bois 'Seren Tan Gwwl'.

Sis

John

AM RESYMAU DIGELWCH PERSONOL NI ELLUR CYTOENI LLUN Y SŊR OWEN LLEW. YMDHEURLN AM UNARWY SŊM A CREWDS I FERCHED CYMRU.

Celwyddau Cymru, SAC a Chynghorau Dyfed a Cheredigion.

Seren Tan Gwwl

Gyda chymorth arallnol gan Gyngor

"Da iawn Comrade bach. Fe fydda i'n defnyddio S.T.G. pob un tro i geisio sychu'r cacu deyrn sydd ar fy mhen.
O.N. Chance am job? Gorhi.
"S.T.G.? Always food for a laugh, Emyr.
Tosh

intellectuals yn araill greu ac allwddiffinio cenedl arwrol radicol sydd ar erchwyr y gwera-reiddiad Ewropeaidd ai bodolaeth ofewn hegmoni trachwantus y Sacsoniaid. Ry'ch chi nawr ar eichwyr, talh eich gobaiith. Cooofiwch roi lot o menshws i Perthyr.
Iuv, Gwyn Cyfryngol Alf.

'BORING
... BUT
TRUE'

Oeddech chi'n gwbod blant, fod Catrin Fawr o Rwsia yn oystal a cymryd diddodeb a sylw yn ysgolion cylchynnol Cfi Gruffydd Jones Y Cymro addysgodd y poblogaeth Cymru i ddarllen yn y 18fed ganrif hefyd 'di marw o afiechyd rhywiol a ddalir oddi wrth geffylau.

Son am bethau dodgy be' am y gwyddonydd byd enwog 'na, Robert Boyle (boi y 'Boyle's Law') yn yfed ei bisio ei hun dipyn o Rygbi lad ddweden i.

Harri VIII, am foi salw roeddet ti'n gwneud yn eitha da yn doeddet boi.

CHWALU GATIAU GORTHRWM

- gan Owen Llywelyn

"AC A FENDITHIASANT REBECCA, AC A DDYWEDASANT WRTHI, 'BYDD DI FUL FYRNOIWN AC ETIFEDDED DY HAD EYRTH DY GASHEUON."

Ar Dachwedd y 4ydd. 1839, gorymdeithiodd miloedd o Gymry i Gasnewydd mewn ymgais i gipio grym a chreu Gweriniaeth yn Ne Ddeyrain Cymru-Gweriniaeth y Silwriaid. Bu eu hymgais yn fethiant am amryw o resymau, ac rydym yn dal i ddisgwyl heddiw i wireddu dyheadau Siartwyr De Cymru.

Yn ystod yr un flwyddyn roedd digwyddiadau rhyfedd yng nghefn gwlad Cymru hefyd yn denu sylw'r wasg yng Nghymru a Thrydain. Roedd criw o ffermwyr tenant a gweision fferm yn mynd ati liw nos i hardduo eu hwynebau, gwisgo dillad merched, ac ymosod ar dollbhyrth yn siroedd Denfro, Ceredigion a Chaerfyrddin, ac yn galw eu hunain yn FERCHED BECA.

'BYDD CYMRU YN GENEDEL'

Ysgrifennodd gohebbudd y 'Times', Thomas Campbell Foster, i'r papur hwnnw yn Awst 1843, yn gellweirus efallai, ond hefyd gydag ychydig o wirionedd, ei fod yn rhagweld y byddai Merched Beca yn sefydlu senedd eu hunain yng nghefn gwlad Cymru, yn penodi ynadon a fedrai siarad Cymraeg, yn herio hawl y Saeson i orthrymu Cymru, yn datgan, 'Bydd Cymru yn genedl', ac yna'n cael eu halltudio i Awstralia!!

Doedd e' ddim yn gyfangwbl o ddifri, wrth gwrs, ond fe welwyd Merched Beca yn sefydlu 'Cynghorau Gwerin' yng nghefn gwlad Cymru i ddelfio a materion fel rhenti, trethi, tollbhyrth a Deddf y Tlodion. Roedd teimladau gwrth-Seisnig yn amlwg yng nghyfarfodydd y cynghorau hyn, ac ymhlith y cynigion a baswyd oedd un yn datgan ei bod yn warthus bod Saeson yn cael eu cyflogi fel asiantiaid tir yng Nghymru. Ysgrifennwyd llythyr yn rhybuddio un, Thomas Bullin, yn Fhagfyr 1842, "Mae'n warth o beth ein bod ni Y Cymry yn gorfod dioddef meibion Henegust yn dominyddu drostom ni. Ydych chi'n cofio'r cyllyll hir a ddyfeisiodd Henegust i ladd ein cyn-deidiau?"

Daeth Terfysgoedd Beca i ben unwaith i'r nod gael ei gyflawni H.Y. unwaith i'r llywodraeth sefydlu Comisiwn i Ymchwilio i mewn i'r system dyrpeg. Yn yr achos hwn, llwyddodd trais, efallai oherwydd bod y facwm gwleidyddol yr oedd trigolion cefn gwlad Cymru yn teimlo eu bod ynddo wedi eu gorfodi i ddilyn trywydd trais, a bod gymaint o rwystredigaeth fel bod poblogaeth gyfan y fodlon cefnogi, neu o leiaf beidio a bradychu y rhai oedd yn gweithredu.

"SEREN TAN GWMWL" - Y CEFNDIR.

O.K. - MAE'N AMSER BOD YN DNEST!
CHI'N IAWN - NID NI 'NA' TH FEDDWL
AM Y TEITL - "S.T.G."

MAE'K SYNIAD YN EIDDO I WA O'R
ENW JOHN JONES, NEU 'JAC GLAN Y GORS'
FEL YR OEDD YN ADNABYDDUS AR LAFAR
GWLAD.

GW'R O SIR FFLINT OEDD E'N WREIDDOL,
OND ENILLAI EI FYWOLIAETH FEL
TAFARNUR YN LLUNDAIN.

YN YSTOD YR 1790au DAETH YN
ADNABYDDUS FEL UN O GYMRU MWYA'
RADICAL EI OES.

YMLADDODD YN DAER DROS RYDDID I'R
UNIGOLYN, A CHYHOEDDODD EI SYNIADAU
MRWN CYFNODOLYN O'R ENW (I.E. DYNA
CHI ...) "SEREN TAN GWMWL."